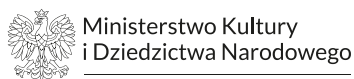

**PORADNIK
BARDZOMŁODO—
—KULTURALNY**

**Współpraca animatora kultury
ze szkołą – praktyczny poradnik**

ARKADIUSZ KLEJ

Ministerstwo Kultury
i Dziedzictwa Narodowego

NARODOWE
CENTRUM
KULTURY

BARDZO
MŁODA KULTURA
woj. lubelskie

CENTRUM
SPOTKANIA
KULTUR
W LUBLINIE

Wstęp

Szkoła może być dla animatora kultury świetnym partnerem. Jednak, aby taką współpracę dobrze zorganizować, należy przemyśleć wiele aspektów. Z tej publikacji dowiesz się, jakie mogą być ścieżki współpracy ze szkołami oraz z kim i jak można rozmawiać, aby zwiększać sprawność swoich działań – zaczynając od jednostek w małych miejscowościach, a kończąc na współpracy z polskimi szkołami w całej Europie.

Publikacja skierowana jest zarówno do animatorów kultury, którzy tworzą inicjatywy lokalne, jak i do szkół oraz organów prowadzących. Warto dbać o to, aby ograniczenia prawne, które mają dbać o bezpieczeństwo uczniów, nie utrudniały prowadzenia działań skierowanych do młodych obywateli.

Jednocześnie wszyscy, którzy chcą ze szkołami współpracować, muszą rozumieć porządek prawny oraz organizacyjny, który z taką współpracą może być związany. Szkoły działają według z góry zaplanowanego harmonogramu i w wielu przypadkach (o których będziemy tu pisać) to po stronie animatora jest dostosowanie momentu, w którym prowadzone są działania. Ponadto, w przypadku działań skierowanych do młodych, ważna jest wrażliwość na obawy rodziców oraz nauczycieli.

1. Sytuacja prawna współpracy animatorów kultury ze szkołami

W ostatnich latach współpraca podmiotów zewnętrznych oraz szkół skomplikowała się z powodu „lex Czarnek”, pod którego potoczną nazwą kryje się cały zestaw wydarzeń prawnych. Dwie wersje powstały, trzecia jest obecnie w zawieszeniu z uwagi na zmianę władzy, jaka nastąpiła w listopadzie 2023 w Polsce. Jak podsumowuje Sieć Organizacji Społecznych:

[...] lex Czarnek, pozostawiła wiele wątpliwości i niepewności co do możliwości współpracy na linii organizacje społeczne – szkoły. Nawet jeśli rozwiązania radykalnie utrudniające tę współpracę ostatecznie nie stały się prawem, to skutkują tzw. **efektem mrozącym**. [[źródło](#)]

Niezależnie od wprowadzonych lub zawieszonych zmian w prawie, kluczowym efektem jest spowolnienie i ograniczenie otwartości ze strony szkół. Dyrektorzy nie chcą naruszyć prawa i wolą działać zachowawczo – co niestety przekłada się na osłabienie współpracy szkół oraz przedstawicieli trzeciego sektora.

Na sytuację tę nakłada się jeszcze specyfika poszczególnych kuratoriów oraz miast. Zarówno organ prowadzący (miasto lub powiat), jak i odpowiednie dla danego regionu kuratorium mogą opiniować różne decyzje. Roztropny animator kultury powinien jednak unikać uruchamiania maszyny biurokratycznej, jeśli to nie jest konieczne.

Ciekawostka: Dokumenty-duchy

Badania, które Ministerstwo Edukacji i Nauki przeprowadziło w 2021 r., wykryło, że w kontrolowanych placówkach było ponad 50 typów dokumentów, które nie są prawnie wymagane. Często różnego rodzaju dokumentacje są „praktyką”, którą wszyscy stosują od dawna, nie weryfikując jej zasadności ani aktualności w kontekście obecnego prawa. Jeśli placówka domaga się od animatora kultury mało racjonalnego dokumentu, warto zweryfikować, czy nie jest on na liście dokumentów zbędnych ogłoszonych przez ministerstwo [\[klik\]](#).

Co dokładnie mówi ustawa?

Art. 86. [Organizacje społeczne działające w szkole]

1. W szkole i placówce mogą działać, z wyjątkiem partii i organizacji politycznych, stowarzyszenia i inne organizacje, a w szczególności organizacje harcerskie, których celem statutowym jest działalność wychowawcza albo rozszerzanie i wzbogacanie form działalności dydaktycznej, wychowawczej, opiekuńczej i innowacyjnej szkoły lub placówki.
2. Podjęcie działalności w szkole lub placówce przez stowarzyszenie lub inną organizację, o których mowa w ust. 1, wymaga uzyskania zgody dyrektora szkoły lub placówki, wyrażonej po uprzednim uzgodnieniu warunków tej działalności oraz po uzyskaniu pozytywnej opinii rady szkoły lub placówki i rady rodziców.
3. W szkołach i placówkach, określonych w przepisach wydanych na podstawie art. 83 ust. 6, oraz w szkołach i placówkach, w których nie utworzono rady szkoły lub placówki, nie stosuje się wymogu uzyskania pozytywnej opinii odpowiednio rady szkoły lub placówki i rady rodziców, o których mowa w ust. 2.

W tym miejscu warto przytoczyć Prawo oświatowe. Znaczący jest tu art. 86., który mówi o „działalności organizacji”. Fundacja Pole Dialogu w opublikowanym w 2022 roku [poradniku](#) omawia tę sprawę następująco:

Działalność organizacji to [...] „każda aktywność i każda forma społecznego oddziaływania, informowania, propagowania idei itd., którą dana organizacja podejmuje w stosunku do uczniów, korzystając ze wsparcia (choćby biernego) szkoły lub placówki”, w tym np. „organizowanie pogadek na lekcjach wychowawczych lub spotkań z uczniami, rozdawanie ulotek na terenie szkoły lub w jej bezpośrednim sąsiedztwie”. Należy więc działalność organizacji w szkole rozumieć szeroko – za każdym razem, kiedy umożliwiamy przedstawicielom organizacji społecznej podjęcie działań skierowanych do uczniów, powinniśmy przestrzegać zapisów art. 86, a więc **uzyskiwać zgodę dyrektora szkoły i opinię rady rodziców**.

Należy przy tym pamiętać, że poprzez działalność w szkole nie są rozumiane wyłącznie aktywności realizowane w budynku szkolnym, [...] działalnością organizacji będą zajęcia z uczniami prowadzone w siedzibie organizacji, ale odbywające się w ramach zajęć szkolnych.

Co ważne, autorzy publikacji podkreślają kilka okoliczności, które wyłączają konieczność pozyskiwania zgody dyrektora szkoły i rady rodziców.

- ◆ Gdy działania animatora skierowane są do nauczycieli, administracji szkoły lub rodziców. Dotyczy to zarówno szkoleń (stacjonarnych i zdalnych), jak i przekazywania nauczycielom materiałów przygotowanych przez organizację (np.: scenariusze), z których ci będą korzystać samodzielnie.
- ◆ Działania skierowane do uczniów, ale odbywające się poza arkuszem organizacji szkoły. Działania, do których uczniowie zgłaszają się indywidualnie i które odbywają się poza czasem zajęć. Formy zorganizowanego wypoczynku letniego lub zimowego. Zawody sportowe organizowane przez NGO. Przekazywanie informacji o możliwości uczestniczenia przez uczniów w działaniach dziejących się poza szkołą.
- ◆ Działania doraźne i interwencyjne. Występowanie w obronie praw uczniów. Udzielanie doraźnej pomocy psychologiczno-pedagogicznej (za zgodą opiekunów w przypadku osób niepełnoletnich).
- ◆ Czynności prowadzone przez podmioty inne niż organizacje. Jeśli szkoła zatrudnia kogoś jako eksperta do prowadzenia zajęć, wówczas to szkoła

jest organizatorem. Jeśli działania prowadzi firma, również nie ma mowy o organizacji. Podobnie ma się sytuacja, gdy animator działa z ramienia grupy niemającej osobowości prawnej, czyli tak zwanej grupy nieformalnej.

2. Kroki we współpracy ze szkołą

Animatorzy kultury działają na rzecz różnych społeczności występujących w szkole. Spotykają się organizatorzy działań kulturalnych, edukacyjnych lub religijnych. Każdy animator, która chce prowadzić działalność organizacji (we wcześniej omówionym znaczeniu), musi uzyskać zgodę dyrekcji szkoły i rady rodziców przed rozpoczęciem pracy z uczniami. Warto udokumentować zgodę w sposób określający obowiązki każdej ze stron (animatora, nauczycieli, dyrekcji oraz uczniów). Wcześniej wspomniana publikacja przytacza też kilka wskazówek co do ustaleń, które warto spisać:

- ◆ zakres projektu, w tym planowane działania, harmonogram, oczekiwane efekty oraz zakres odpowiedzialności każdej ze stron;
- ◆ sposób kontaktowania się, częstotliwość i formę spotkań;
- ◆ specyficzne ważne zasady dla danej współpracy, np. kwestie związane z terminami działań, lokalizacją, sposobem włączenia rodziców, kontaktów z osobami spoza szkoły, promocją działań na stronach organizacji i szkoły i innych;
- ◆ dane kontaktowe osób koordynujących projekt po stronie organizacji i szkoły, a także kontakt do kogoś zastępującego w razie nieobecności tych osób.

Po przeprowadzonej współpracy warto ją wspólnie podsumować. Może to być spotkanie ewaluacyjne, na które zaproszeni zostaną nie tylko pracownicy, ale również reprezentacja uczniów (np. delegat Samorządu Uczniowskiego). Do ustrukturyzowania tego typu rozmowy można wykorzystać model KISS.

To system udzielania informacji zwrotnej często spotykany w biznesie, który opiera się o przekazanie każdej ze stron 4 informacji. Należy jej udzielać bezpośrednio do osoby której dotyczy, mówiąc w pierwszej osobie i starając się stosować komunikat „ja”. Poniżej omawiam model wraz z przykładowymi wypowiedziami:

<p>Keep Rób dalej </p> <p>To przestrzeń do nazwania dobrych doświadczeń, określania, co było pomocne i miłe dla innych oraz stwierdzenia, jakie praktyki powinny być dalej stosowane.</p> <p><i>Dzięki temu, że napisałeś podsumowanie spotkania w mailu, mogłam przekazać precyzyjne informacje rodzicom, co oszczędziło mój czas, bo nie było dodatkowych pytań. Dzięki za to.</i></p>	<p>Improve Usprawnij </p> <p>W jakich obszarach potrzebujesz zmiany w sposobie działania? Ważne, aby w tym przypadku spróbować od razu zakomunikować sposób na poprawę danego zachowania.</p> <p><i>Łatwiej byłoby mi na przyszłość pracować, gdybyś (jako organizator) na koniec spotkania czytał nasze ustalenia. Mogłabym wtedy sprawdzić, czy wnioski nie kolidują z żadnym innym działaniem i zareagować na ewentualne kolizje od razu, póki jeszcze jesteśmy na żywo.</i></p>
<p>Start Zaczynij </p> <p>Określcie, czego zabrakło w zachowaniu danej osoby – co byłoby potrzebne, aby wasze działanie przebiegało sprawniej.</p> <p><i>Chciałabym, abyś czuł się w pełni odpowiedzialny za kontakt z rodzicami i odpowiadał na ich pytania.</i></p>	<p>Stop Przestań </p> <p>Określcie, jakie zachowania były problematyczne i czego powinniście zaniechać na przyszłość.</p> <p><i>Uważam, że nie powinieneś ode mnie oczekiwać bycia pośrednikiem pomiędzy tobą i rodzicami uczniów. To tworzy zbędny głuchy telefon, gdzie ja przesyłam dalej maila, a czas odpowiedzi niepotrzebnie się wydłuża.</i></p>

Zauważmy, że w tym modelu zawsze mówimy do konkretnej osoby i tylko w swoim imieniu. To czyni komunikację bezpośrednią i transparentną. Ponadto, każdą sprawę można umieścić w różnych polach – w zależności od tego, w jakie słowa ją ubierzemy.

Jeśli zamierzasz wykorzystać ten model do podsumowania projektu realizowanego w placówce, warto przed ewaluacją wysłać uczestnikom pytania i poprosić ich o przygotowanie się. W ten sposób każdy może przyjść na spotkanie gotowy do rozmowy o swoich doświadczeniach.

Warto też pamiętać, że nawet przy pełnej woli współpracy, od momentu inicjacji działań do możliwości realnego spotkania z uczniami może minąć kilka tygodni. Tam, gdzie to możliwe, warto z dużym wyprzedzeniem starać się o poparcie. Jeśli

animator tworzy projekt, w ramach którego będzie współpracował ze szkołą i stara się o środki na niego, może od razu udać się do szkół, z którymi chce działać. Można wstępnie ustalić warunki współpracy, a umowę podpisać dopiero, gdy pojawi się finansowanie. Wówczas, w przypadku pozyskania finansowania, akceptacja ustaleń to tylko formalność. Trzeba być ostrożnym, gdy harmonogram finansowania zakłada przeprowadzenie działań w ciągu kilku tygodni. Działanie z wyprzedzeniem pozwoli uniknąć zastoju w sytuacji, gdy wszyscy chcą współpracować, ale najbliższe spotkanie Rady Rodziców odbędzie się za wiele tygodni.

3. Metody docierania do szkół

Wielu animatorów kultury mierzy się z koniecznością nawiązania współpracy z nową placówką. Często, pomimo że oferta ze strony podmiotów zewnętrznych jest ciekawa, współpraca dokłada dużo pracy nauczycielom oraz administracji szkoły. Może to prowadzić do sytuacji, w której nauczyciele będą niechętni do prowadzenia działań, które z ich perspektywy są tylko dodatkową pracą. Dlatego ważnym jest, aby animatorzy kultury planując większe duże ze szkołami, zapisywali w budżetach projektów jakąś formę wynagrodzenia pracownikom placówki dodatkowych nakładów pracy. Czasem może wystarczyć odpowiednio poprowadzone spotkanie podsumowująco-dziękujące skierowane do osób, które (nierzadko) przez kilka miesięcy biorą na siebie dodatkowy trud – przykładowo przygotowując uczniów do konkursów. Poniżej przedstawiamy kilka ścieżek, które mogą być początkiem współpracy ze szkołami.

Docieranie przy wsparciu uczniów lub nauczycieli

Jeśli jako animator, mamy poparcie uczniów, możemy poprosić ich o zwrócenie się ze sprawą do ich wychowawczynie lub Samorządu Uczniowskiego. Każda z tych ścieżek będzie prowadziła nas do spotkania z dyrekcją lub wyznaczoną przez nią osobą. Rozmowa ze znajomym nauczycielem również będzie prowadzić do spotkania z dyrekcją. Na takie spotkanie warto przyjść z opracowaną propozycją. Powinna ona wyjaśniać:

- ◆ wartości dla uczniów wynikającą z działania,
- ◆ zbieżność działania z podstawą programową z jakiegoś przedmiotu, programem profilaktycznym, programem pomocy psychologiczno-pedagogicznej czy innym zadaniem wynikającym z obowiązków placówki,

- ◆ wartość dla szkoły wynikającą ze współpracy.

Przykładowo: gdy Stypendium im. Stanisława Wyspiańskiego potrzebowało miejsca do nagrania swoich materiałów promocyjnych, skontaktowało się z dyrekcją V Liceum Ogólnokształcącego im. Augusta Witkowskiego w Krakowie. Propozycja zakładała przeprowadzenie lekcji dotyczącej źródeł kryzysu klimatycznego dla zainteresowanych klas. W trakcie rozmowy z dyrekcją wskazano, że:

- ◆ uczniowie będą mogli zapoznać się ze szczegółami ciekawej teorii naukowej opracowanej przez Stockholm Resilience Centre;
- ◆ realizując materiał związany z WOS oraz biologią będą mogli przetestować niezwykłą instalację artystyczną.
- ◆ fakt prowadzenia warsztatów będzie komunikowany w prasie, gdzie naturalnie wskazane zostanie, w jakiej szkole się odbywają.

Po tych argumentach dyrektor zapytał jedynie, jakiego wsparcia potrzebują organizatorzy oraz oddelegował swojego zastępcę do przejęcia komunikacji. W ten sposób udało się nagrać ciekawy materiał promocyjny praktycznie bezkosztowo.

Niezależnie od tego, czy działanie animatora spełnia przytoczoną wcześniej definicję „działania organizacji” w rozumieniu art. 86, warto mieć poparcie różnych grup działających w szkole. Aby pozyskać poparcie możemy:

- ◆ aktywnie komunikować swoją działalność w mediach społecznościowych, takich jak Facebook, Instagram, Tiktok. Warto wówczas pokazywać efekty swojej pracy, opinie zadowolonych uczestników innych naszych działań. Musisz pamiętać, że prezentować wizerunek należy zawsze zgodnie z prawem. Bez zgody rodziców nie powinniśmy prezentować wizerunku osób nieletnich. Możemy poprosić o wypowiedź nauczycieli, którzy uczestniczyli w naszym działaniu;
- ◆ komunikacja ze znajomymi rodzicami, którzy mogą być sposobem na dotarcie zarówno do uczniów, jak i pracowników szkoły. Jeśli prosimy osobę trzecią o przekazanie informacji o naszym działaniu, warto wyposażyć ją w gotowy dokument prezentujący warunki oraz zasady współpracy. Warto w nim zawrzeć kluczowe informacje o przebiegu i zasadach współpracy. Przykład takiej broszury promocyjnej przygotowanej przez Fundację Zwolnieni z Teorii znajdziesz tu [\[klik\]](#);
- ◆ nawiązać współpracę z Samorządem Uczniowskim. Często wystarczy spotkanie z jego przedstawicielami, aby omówić propozycję oraz osadzić ją w realiach szkoły. Warto na takie spotkanie od razu zaprosić opiekuna Samorządu

Uczniowskiego, który może być naturalną osobą do „przedłożenia” propozycji współpracy dyrekcji szkoły.

Powyższe to tylko przykładowe sposoby współdziałania z placówką. Animator może kierować swoje działania do społeczności szkoły również bez prowadzenia „działań organizacji” w rozumieniu art. 86. Czasami wygodniejszą formą współpracy może być:

- ◆ realizacja współpracy poza czasem zajęć – jeśli uzyskanie zgody szkoły jest trudne (na przykład z uwagi na gorący sezon związany z zamknięciem semestru) możemy nasze działania zaproponować uczniom już po lekcjach. Trzeba jednak pamiętać, że to może ograniczyć jego dostępność dla uczniów słabiej skomunikowanych oraz tych, którzy po lekcjach mają dodatkowe zajęcia. Warto zapytać o takie ograniczenia nauczyciela, który został oddelegowany przez dyrekcję do współpracy z animatorem;
- ◆ działanie organizowane z Radą Rodziców lub gronem pedagogicznym – czasem da się „odwrócić” układ i zamiast starać się współpracę, po prostu zostać gościem na zasadach zaproponowanych przez organy szkoły. Takie współprace mogą mieć miejsce, jeśli na początku roku animator wskaże placówce, w jakiego typu działania może się włączyć. W takim przypadku warto wskazywać je obszarami, dzięki czemu dyrekcja planująca kalendarium może z góry zaprosić animatora do współtworzenia jakiegoś wydarzenia zaplanowanego na dany rok szkolny. Tego typu ustalenie może być jednym z wniosków podniesionych podczas ewaluacji pierwszej współpracy;
- ◆ bycie zatrudnionym ekspertem – art. 86. nie ma zastosowania również do osób, które zostają przez dyrekcję zatrudnione. Oznacza to, że animator nie potrzebuje zgody Rady Rodziców, gdy staje się pracownikiem prowadzącym przykładowo zajęcia przygotowujące do egzaminów na architekturę. Jeśli jest to w interesie animatora, warto komunikować szkole, jakie mogą być obszary stałej współpracy. Szkoły starając się o finansowanie, mogą dopisać działania animatora i zaprosić zaufaną osobę do współpracy wynikającej z projektu złożonego przez placówkę.

4. Współpraca z Jednostkami Samorządu Terytorialnego (JST) jako droga do współpracy z placówkami oświatowymi

Artykuł 86. nie dotyczy współpracy szkoły z JST oraz administracją publiczną i podległymi podmiotami (policja, straż pożarna itp.). Drogą do działania ze szkołą może być zatem wypracowanie partnerstwa z władzami miasta tak, aby to z ich ramienia działać na terenie danej placówki. Jeśli jest w nas wola nawiązania takiej współpracy, najłatwiej zadzwonić do urzędu miasta, aby pracownicy odpowiedzieli nam, jaki/-e departament/wydział/biuro będzie najbardziej odpowiedni/-e dla naszego obszaru. Duże miasta mają całe wydziały z góry przypisane konkretnym tematom związanym ze sportem, edukacją, kulturą czy bezpieczeństwem. W mniejszych czasem za wszystkie takie sprawy odpowiada jedna jednostka. Podobnie jak we wcześniej omawianych scenariuszach, warto przekazać ofertę współpracy omawiającą jej zakres.

W przypadku JST warto zweryfikować, jakie placówki są jej podległe. Zwykle edukacja poniżej szkoły średniej (czyli od przedszkola do końca szkoły podstawowej) jest zarządzana przez władze miasta, podczas gdy powiaty mają w swojej pieczy edukację średnią (licea, technika, szkoły branżowe). Sytuacja ta komplikuje się jednak w przypadku zespołów szkół, liceów akademickich oraz innych niestandardowych podmiotów oświatowych. Wówczas, przed rozpoczęciem komunikacji z JST, warto upewnić się, czy szkoła, z którą docelowo chcemy współpracować na pewno podlega danej jednostce.

Podobnie będzie, jeśli chcemy współpracować z ośrodkami kultury i sportu lub innymi podmiotami prowadzonymi przez JST. Wówczas niezależnie od tego, czy działamy na terenie szkoły, czy instytucji, współpraca nie wymaga drogi formalnej, ponieważ jest współpracą z podmiotem poległym jednostce samorządu terytorialnego. Do takich podmiotów mogą należeć również:

- ◆ **jednostki organizacyjne nieposiadające osobowości prawnej:**
 - przedszkola, szkoły podstawowe i ponadpodstawowe,
 - placówki oświatowe, takie jak domy kultury, biblioteki publiczne,
 - zakłady opieki zdrowotnej, takie jak przychodnie i szpitale,
 - teatry, muzea, filharmonie,
 - ośrodki pomocy społecznej;
- ◆ **spółki komunalne (z udziałem kapitału gminy/miasta):**
 - spółki odpowiedzialne za dostarczanie wody i oczyszczanie ścieków,
 - przedsiębiorstwa energetyczne,
 - przedsiębiorstwa transportu publicznego,
 - spółki zarządzające lokalnymi rynkami, targowiskami;
- ◆ **jednostki budżetowe i samorządowe zakłady budżetowe:**
 - instytucje kultury (np. ośrodki kultury, biblioteki),
 - jednostki zajmujące się utrzymaniem czystości i porządku w mieście,
 - instytucje odpowiedzialne za utrzymanie zieleni miejskiej, parków, skwerów;
- ◆ **spółki prawa handlowego:**
 - spółki zarządzające nieruchomościami komunalnymi,
 - spółki deweloperskie, budujące mieszkania komunalne lub socjalne;
- ◆ **rady i komisje:**
 - rady gospodarcze,
 - komisje rozwiązywania problemów społecznych;
- ◆ **instytucje wsparcia biznesu:**
 - lokalne agencje rozwoju,
 - inkubatory przedsiębiorczości.

Wszystkie wymienione podmioty mogą być cennym sojusznikiem animatora kultury, w zależności od obszaru prowadzonych działań. Warto dowiedzieć się, które z nich:

- ◆ działają na danym obszarze,
- ◆ są otwarte na współpracę,
- ◆ mają zdolność i gotowości finansowania działań związanych z ich celami.

Dzięki temu będziemy w stanie opracować listę potencjalnych interesariuszy, którzy mogą na różne sposoby wesprzeć powstanie naszego projektu.

5. Dobre praktyki w kontekście współpracy ze szkołami – Stowarzyszenie Wiosna (twórcy programów społecznych: Szlachetna Paczka i Akademia Przyszłości) oraz Fundacja Zwolnieni z Teorii.

Zapraszamy do zapoznania się z rozmowami z dwiema ekspertkami, które od wielu lat są ambasadorkami NGO aktywnie współpracującymi ze szkołami. Warto odnotować, że obie organizacje mają obecnie renomę, jednak zdobywały ją latami i stale prowadzą ekspansję w kolejnych regionach Polski. Czasem animator kultury jako osoba nierozpoznawalna lokalnie może mierzyć się z podobnymi problemami. Zwykle pierwszym zadaniem jest zbudowanie zaufania, które pozwoli na rozpoczęcie współpracy.

O doświadczeniach [Akademii Przyszłości](#) opowiada **Aleksandra Kocik**, ambasadorka programu.

Czym jest Akademia Przyszłości i jaki jest cel programu?

To ogólnopolski program społeczny skierowany do dzieci, w którym poprzez cotygodniowe zajęcia z wolontariuszem/-ką kształtujemy ich poczucie własnej wartości i rozwijamy mocne strony. Celem Akademii jest, by dzieci zaczęły samodzielnie pokonywać dotychczasowe trudności i z podniesioną głową patrzyły w przyszłość oraz realizowały swój potencjał, marzenia i aspiracje. Akademia to nie program edukacyjny, nie szkoła, nie korepetycje. Wszystkie te działania mogą mieć miejsce, ale są raczej efektami niż źródłami. W Akademii skupiamy się na potencjale młodych osób, zapewniając im wspierającą relację.

Jakim dzieciom pomaga Akademia?

Podopieczni/-ne Akademii Przyszłości to uczniowie i uczennice, mający/-e trudności z odnalezieniem się w sytuacji szkolnej. Do Akademii zapraszamy dzieci z klas 1–6. Czasem ze wsparcia wolontariusza/-ki korzystają różne dzieci: z trudnościami w nauce, czasem są to uczniowie z dużym potencjałem, którego nie mogą rozwijać samodzielnie, a czasem tacy, którym trudno nawiązać relację z rówieśnikami. Do każdego dziecka podchodzimy indywidualnie, bo każde dziecko to inna historia, odmienna sytuacja. Wiara we własne możliwości pozwala pokonywać codzienne trudności i dostrzegać swoje sukcesy.

W pracy z dzieckiem wolontariusze/-ki sięgają do założenia, że edukacja powinna być skrojona na miarę. Podstawową wartością jest indywidualne zaangażowanie drugiego człowieka, które wyraża się w standardzie pracy 1×1×1:

- ◆ Jeden/-na wolontariusz/-ka
- ◆ spotyka się z jednym dzieckiem
- ◆ raz w tygodniu.

Przynosi to efekty w postaci lepszego wykorzystania potencjału dzieci oraz ich motywacji do samodzielnej pracy. Wolontariusz/-ka odpowiada na konkretne potrzeby podopiecznego/-nej i stara się jak najefektywniej zaplanować ścieżkę rozwoju, biorąc pod uwagę indywidualną sytuację dziecka.

Jak wygląda proces nawiązywania współpracy ze szkołą?

Proces dzieli się na dwie fazy. W pierwszej nasz program prowadzi rekrutację szkół oraz koordynatorów szkolnych, którzy będą naszymi przedstawicielami w danej placówce. Odbywa się rozmowa o wzajemnych oczekiwaniach, potrzebach i korzyściach pomiędzy szkołą a Akademią. Jeśli ustalenia są zaakceptowane przez obie strony (tzn. szkoła wierzy w misję programu, chce wspierać w ten sposób swoich uczniów i może zapewnić miejsce na spotkania, a Akademia ma wolontariuszy w danym regionie), to obie strony deklarują gotowość do współpracy. Kolejny krok to podpisanie umowy współpracy. Dyrekcja szkoły oraz wyznaczony koordynator szkolny zapoznają się z treścią umów dostarczonych elektronicznie przez przedstawiciela Akademii Przyszłości. Następnie umowy zostaną podpisane przez dyrekcję szkoły oraz koordynatora szkolnego. Szkoła odsyła skany podpisanych dokumentów. Gdy to nastąpi, rozpoczyna się druga faza, czyli rekrutacja podopiecznych. Nauczyciele/-ki na co dzień obserwują dzieci. To oni zastanawiają się, którym dzieciom Akademia mogłaby pomóc najbardziej. Następnie, po uzyskaniu aprobaty rodziców, odbywa się proces rekrutacyjny zakładający samodzielne wskazanie przez dziecko i jego rodzica obszarów, nad którymi warto pochylić się podczas współpracy – mocne strony dziecka, jego marzenia. W formularzu zgłoszeniowym są też takie pytania, na których odpowiedzi czekam zawsze najbardziej – do rodzica: „Jestem dumny/-a z mojego dziecka, gdy...” i do dziecka: „Opisz siebie trzema słowami”. To idealna okazja do poznania podopiecznych, a także ich rodziców/opiekunów, tj. elementarnych uczestników procesu rozwoju młodego człowieka.

Co pomaga wam w nawiązaniu relacji ze szkołami i nauczycielami?

Przede wszystkim relacje: znajomi nauczyciele, którzy nas dobrze wspominają, absolwenci, którzy szepną o nas dobre słówko lub obecni uczniowie danych szkół, którzy się za nami wstawiają u nauczycieli. Nie mam tu na myśli nas jako Akademii, ale nas jako wolontariuszy, indywidualne jednostki. Prawda jest taka, że gdyby nie nasze prywatne relacje, program nie byłby w stanie tak prężnie działać, jest na to jeszcze zbyt mało rozpoznawalny.

Wydaje mi się, że Akademia jest skomplikowana i przez to człowiek „z zewnątrz” ma trudność w zrozumieniu, co składa się na program po jednej rozmowie z jego przedstawicielem/ką. Odbывают się spotkania 1:1, stwarzamy okazje do poznawania ciekawych osób, prowadzimy indeksy sukcesów oraz organizujemy wydarzenia wojewódzkie. Biorąc pod uwagę, że na konkretne elementy programu oraz role pełnione przez jego uczestników mamy własną nomenklaturę – to dość dużo. Dlatego, aby po rozmowach z władzami szkół podstawowych, w których chcemy działać lub szkół średnich, z których pozyskujemy wolontariuszy, nie zostawiać decydentów samych z wątpliwościami i pytaniami – przesyłamy im na wskazanego przez nauczyciela/dyrekcję maila prezentację nt. inicjatywy, którą chcemy wdrożyć w ich placówce i/lub broszurki zawierające te same informacje w skondensowanej formie.

Staramy się też wymienić kontaktami z zaangażowanymi nauczycielami, aby utrzymać bezpośrednią komunikację. Zdajemy sobie sprawę, że mailing z sekretariatem jest często bezcelowy – wielokrotnie tego doświadczyłam ja, będąc jeszcze Koordynatorką ds. Promocji, oraz moi znajomi działający w Stowarzyszeniu WIOSNA w tej samej roli, w innych województwach. Jednak niezależnie od tego, w jakiej roli działamy w Akademii – wszyscy zdajemy sobie sprawę, że najefektywniejszym sposobem komunikacji jest spotkanie w szkole (osobiste „dorwanie dyrekcji”) [śmiech] lub ewentualny kontakt telefoniczny.

O doświadczeniach Fundacji [Zwolnieni z Teorii](#) opowiada **Zofia Dorożalska**, Ambasadorka programu.

Czym są Zwolnieni z Teorii i jaki jest cel tego programu?

„Zwolnieni z teorii” to inicjatywa edukacyjna, która ma na celu wspieranie rozwoju kompetencji społecznych i przedsiębiorczych wśród młodzieży. Program umożliwia uczniom i uczennicom szkół średnich pracę nad realnymi projektami społecznymi, które mogą przynieść korzyść ich lokalnym społecznościom lub większym grupom

odbiorców. Przez cały proces prowadzi uczniów wygodna platforma, która pomaga krok po kroku prowadzić swój projekt społeczny.

Uczestnicy tworząc i realizując własne projekty, uczą się przez praktykę, co pozwala im zdobywać doświadczenie w zakresie planowania, zarządzania i komunikacji.

Olimpiada ma pozwolić uczniom rozwinąć kompetencje pracy zespołowej, rozwiązywania problemów, zarządzania projektem i wiele innych. Na końcu procesu uczestnicy otrzymują certyfikaty, które są rozpoznawalnymi na rynku pracy dowodami świadczącymi o kompetencjach alumnów programu.

W jaki sposób nawiązujecie współpracę z nowymi szkołami?

Na początku każdego roku szkolnego organizujemy tak zwaną „trasę”. W ramach tego działania zapraszamy alumnów i alumienki naszego programu do opowiadania o nim w szkołach w całej Polsce. W pierwszej kolejności dzwoniemy do szkół z informacją o możliwości „zaproszenia” ambasadorów do swojej placówki. Szkoły, które nas zapraszają pozwalają naszym ambasadorom na dwie formy działania – w zależności od preferencji szkoły. Możemy albo krótko przedstawić program w poszczególnych klasach, zostawiając ulotki zainteresowanym albo prowadzić wystąpienia w formie spotkań na aulach w formacie 45 min.

W ten sposób powstaje lista szkół w poszczególnych miastach, które następnie odwiedzają nasi wolontariusze. Czasem oni sami decydują się, aby dodatkowo odwiedzić placówki, które znają lub w których mają znajomych. Każdy wolontariusz wyposażony jest nie tylko w materiały promocyjne dla uczniów, ale również w materiały informacyjne dla nauczycieli oraz oddzielny materiał informacyjny dla dyrektorów szkół. W ten sposób Fundacja buduje wiarygodność wolontariuszy, co znacząco ułatwia im kontakt nawet z placówkami, gdzie nie są zaproszeni. Na dalszym etapie współpraca nie musi angażować szkoły. Uczniowie mogą realizować swoje projekty społeczne w zespołach międzyszkolnych. Jednocześnie – powstaje stała sieć współpracy z nauczycielami.

Jak ją tworzyć?

Prowadzimy program „Nauczyciele Zwolnionych z Teorii”, w ramach którego tworzymy ogólnopolską sieć nauczycieli, którzy chcą razem z nami zmieniać polską edukację. Badania, które prowadziliśmy, pokazały nam, że 70% finalistów edycji 2021/22 programu uważa, że to właśnie nauczyciele motywowali ich do działania. Nauczyciele należący do grupy mają bezpłatny dostęp do szkoleń,

wsparcia eksperckiego oraz narzędzi edukacyjnych współtworzonych przez Google. Materiały te pozwalają lepiej wspierać uczniów i nawiązywać z nimi partnerską relację. Doświadczenia nauczyły nas, że dla nauczycieli bardzo cenne jest docenienie wysiłków wynikających ze współpracy. Troska o zapewnienie im odpowiedniego noclegu oraz cateringu przekłada się na coś mało oczywistego – przeciwdziałanie wszechobecnemu przeciążaniu nauczycieli. Aby dbać o partnerską relację z kadrą szkół, trzeba zapewnić coś więcej niż materiały dydaktyczne. Współtworzymy z nauczycielami materiały promocyjne, pomagamy im rozwijać kompetencje oraz przede wszystkim budujemy z nimi relacje.

Co jest twoim zdaniem kluczowe dla płynnej współpracy ze szkołami?

Dobrze sformułowana oferta. Chodzi nie tylko o to, co jest w dokumencie, ale również o to, czy jest on odpowiednio sformatowany. Nauczyciele zawsze pytają nas o korzyści dla uczniów. Kluczowe informacje dotyczące wartości płynącej ze współpracy oraz jej przebieg powinny być dostępne od razu. Jeśli nie mamy żadnego kontaktu w danej placówce, warto mieć „ze sobą” jakąś jednostkę. W przypadku większych programów będą to ministerstwa. Dla mniejszych programów cenny może być patronat burmistrza danego miasta. Każde źródło wiarygodności zwiększa szansę na rozpoczęcie współpracy. Dodatkowo, wiele polskich szkół jest przyzwyczajonych do układu, w którym działania animatorów są finansowane nie bezpośrednio przez szkołę, ale z innych źródeł takich jak granty europejskie czy środki rządowe.

6. Rozwiązywanie problemów podczas nawiązywania współpracy

Poniżej przedstawiamy zestawienie kilku częstych problemów, jakie mogą powstać podczas współpracy animatora oraz szkoły. Sposoby ich rozwiązania będą uzależnione od specyfiki poszczególnych szkół.

Problem	Rozwiązanie
<p>Ograniczone zasoby szkoły (brak wystarczających środków finansowych, ludzkich lub czasowych)</p>	<p>Kluczowym jest szacunek do rzeczywistości szkolnej. O ile celem animatora nie jest reformowanie edukacji, to należy swoje działania rozpoczynać w realistycznym punkcie. Nauczyciele często narzekają, że dużo „NGO” wysługuje się nimi, dokładając im tylko kolejnych obowiązków. Jeśli projekt ma zamiar wykorzystywać czas nauczycieli, powinien im to jakoś wynagrodzić. W przypadku planowania większego działania można z góry przeprowadzić ankietę telefoniczną pośród dyrekcji, aby te oceniły, czy w ich placówkach znajdują się zasoby potrzebne do konkretnej współpracy. Taka rozmowa może być początkiem cennej diagnozy społecznej.</p>
<p>Skupienie na egzaminach (stałe zorientowanie)</p>	<p>Niektóre szkoły mogą być mocno zorientowane na rezultaty i deprecjonować inne formy działalności, które nie przekładają się bezpośrednio na wyniki testów. W takiej sytuacji warto szukać wsparcia w radzie rodziców lub w nauczycielach odpowiednich przedmiotów. Czasem wicedyrektor nam odmówi, ale popierająca nas psycholog szkolna skieruje sprawę bezpośrednio do dyrekcji. Warto dać czas osobom popierającym nasze działania.</p>
<p>Niejasne role i odpowiedzialności</p>	<p>Jeśli jakaś współpraca wymaga dużo zaangażowania ze strony nauczycieli, może się okazać, że wszyscy będą dochodzić do wniosku, że to nie ich sprawa. W takim wypadku warto pamiętać powiedzenie „uwierz w NIE, nie wierz w DLACZEGO”. Odmowa zwykle jest szczerą, ale rozmówcy rzadko kiedy decydują się na podanie powodów, przez które odmawiają, szczególnie jeśli miałyby stawiać ich w złym świetle.</p>
<p>Obawa o brak ciągłości działań</p>	<p>Jedną z obaw placówek jest brak ciągłości współpracy. Wolontariusze mogą się wykruszyć, finansowanie skończyć, a z problemami zostaje placówka. Jeśli takie obawy są uzasadnione, to jako animator prowadzący projekt powinniśmy z góry zaplanować, jak tak takim ryzykiem zarządzamy. Wydarzyć się może dużo, ważne czy mamy plan, który pozwoli nam na to skutecznie zareagować.</p>

Podsumowanie

Skuteczna współpraca animatora kultury oraz szkoły może przybrać mniej lub bardziej formalną ścieżkę, w zależności od sposobu jej zaaranżowania. W trakcie spotkań organizacyjnych warto określić zadania każdej ze stron, a ustalenia spisać. Odpowiednia organizacja spotkania podsumowującego może otworzyć animatorowi drogę do zwiększania zakresu współpracy, pozyskiwania kolejnych form finansowania oraz przede wszystkim – budowania zaufania.

Przytaczane Materiały

Tytuł	Autorzy	Opis	Link
Współpraca szkół z organizacjami społecznymi poradnik formalno-prawny	Agnieszka Pędzich, Michał Tragarz, Mateusz Wojcieszak	Poradnik opisujący konteksty prawne w jakich odbywa się współpraca pomiędzy szkołą oraz NGO. Na końcu publikacji znajduje się gotowy wzór uchwały dla Rady Rodziców dotyczący współpracy.	https://poledialogu.org.pl/wp-content/uploads/2022/08/poradnik-wspolpraca-z-organizacjami-spoiecznymi-final.pdf
Ulotka dla nauczyciela Zwolnionego z Teorii	Fundacja Zwolnieni z Teorii	Oto przykładowy materiał informacyjny tłumaczący na czym polega współpraca pomiędzy szkołą	https://zwolnienizteorii.pl/sf-landing-common-2019/clips/nauczyciele/dla-nauczycieli.pdf

ROZMÓWCZYNIĘ

Zofia Doróżalska – Prezeska Fundacji Start-ED. Aktywistka edukacyjna zafascynowana złożonością systemów nauczania, laureatka programu Vital Voices „Jestem Liderką”. Od 15 roku życia tworzy inicjatywy społeczne, w których projektuje narzędzia dydaktyczne wspierające rozwój kompetencji przyszłości. Jej działania dotarły do ponad 30 000 dzieci w 5 krajach. Obecnie prowadzi Fundację Start-ED. Na co dzień dzieli czas między pracę w Fundacji Zwolnieni z Teorii, koordynację Zbiórek Żywności w Warszawskim Banku Żywności SOS i studia na Akademii Leona Koźmińskiego w Warszawie.

Aleksandra Kocik – zaangażowana społecznie i medialnie studentka II roku logopedii z audiologią na Uniwersytecie Łódzkim. Ambasadorka Uniwersytetu Łódzkiego. Związana z Akademią Przyszłości i Szlachetną Paczką od 2021 r. – początkowo jako Wolontariuszka (2021–2022), następnie jako Liderka Kolegium (2022-obecnie) i Koordynatorka ds. Promocji (2022–2023). W pracy z podopiecznymi zaraża uśmiechem dzieci i ich opiekunów. Zafascynowana komunikacją, ortoepią, melodią kinetyczną ciała i sztuką (w szczególności tańcem towarzyskim).

O AUTORZE

Arkadiusz Klej – projektant i edukator związany z Teatrem im. Juliusza Słowackiego w Krakowie. Twórca instalacji artystycznych dotyczących takich tematów jak sztuczna inteligencja czy ekologia. Współorganizator młodzieżowych festiwali teatralnych. Naukowo związany z ewaluacją edukacji – realizował w tym zakresie działania dla Polskiego Funduszu Rozwoju, Uniwersytetu Jagiellońskiego czy Uniwersytetu SWPS. Członek zarządu, a później prezes Stowarzyszenia Stanisława Wyspiańskiego w latach 2020–2022. Na co dzień projektuje działania edukacyjne, prowadzi szkolenia oraz warsztaty. Zajmuje się: semiotyką, strategią, ewaluacją, dostępnością kultury, organizacją i ewaluacją festiwali teatralnych. Od wielu lat działa jako mentor twórców projektów społecznych. Prowadzi też indywidualne konsultacje dla zdolnej młodzieży, w ramach których pomaga w rozwijaniu swoich inicjatyw – zarówno biznesowych, jak i społecznych.